

Una guillotina contra el cordó umbilical mental o com vèncer la gran placenta de la ceguesa i de tot prejudici

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 23-04-2012

Us oferim el pròleg que En Jordi Bilbeny ha escrit pel primer llibre de l'Enric Guillot, «Descoberta i Conquesta catalanes d'Amèrica», que acaba de publicar l'Editorial Libbooks i amb el qual us volem fer venir ganes de comprar-lo i llegir-lo. Un pròleg especial, ple de matisos i vivències, per a un llibre únic, que no hauria de faltar als prestatges de cap català.

Quan al 1989, vaig posar-me a investigar de ple la catalanitat d'En Colom amb la finalitat d'obtenir dades per a una novel·la històrica que m'havia proposat escriure, vaig quedar enrampat. L'Ulloa en va ser el responsable principal. Els seus llibres eren quelcom nou per mi. El que hi deia era una autèntica revelació. Una revelació, llavors, encara imponderable. No em trobava davant d'un historiador que agafés la història a base de dades, noms i corrués interminables de fets i es dedicués a reproduir-los amb la típica innocència i credulitat de la majoria d'estudis que havia llegit. No. Ell agafava En Colom i, literalment, el despullava. N'estudiava la llengua, l'escriptura, la ideologia, els títols concedits pels reis, el context polític, els amics, els negocis, l'escut d'armes, la documentació que havia estat menystinguda o interpretada restrictivament i la que s'havia interpretat seguint una pauta preestablerta. Ho meditava i ho garbellava i ho tornava a repensar. Ho investigava de la mateixa manera que un detectiu privat tindria cura d'escatir un crim. I, finalment, en sortia un nou personatge que no tenia res a veure amb un llaner plebeu, analfabet i genovès, que mai no havia posat els peus en un vaixell per fer cap mena de viatge. L'Ulloa s'ho qüestionava tot. Contrastava les fonts. Aportava nova informació. Tanta, que el camp de visió que apareixia davant dels ulls era immens, comparat amb el forat del pany per on els historiadors s'havien educat a mirar. El nou Colom que en sorgia era un home culte, amb una filosofia política molt marcada, ideòleg, cabdill militar, almirall, capità, llatí, gran lector i escriptor encara més prolix, navegant, cosmògraf i, sobretot, home d'estat. El Colom que renaixia entre les cendres de la distorsió era un Colom noble. Un Colom barceloní, a qui fins i tot va posar un nom: Joan Colom.

Em trobava, llavors, als Estats Units —a Bloomington, a l'estat d'Indiana—, fent un estudi sobre la censura aplicada al

Nou Testament, quan vaig adonar-me que podia emprar el mateix sistema d'interpretació del passat jueu al passat català. Si hom havia esborrat les traces d'un Jesús històric perquè es pogués consolidar el Crist de la fe, i amb aquest objectiu s'havien anat reescriuint els textos primitius jueus, el mateix em vaig adonar que passava, fil per randa, amb En Colom. S'havia fet diluir el Colom històric català per fondre'l amb un Colom que no tenia res a veure amb el que s'estava narrant: el Colombo genovès de la fe. Un Colombo real, de carn i ossos, que va existir, però que no va tenir res a veure amb el Colom català. Dos personatges fosos en un, que, després d'esborrar tota traça de Catalunya, només es podia interpretar en la direcció pautada insidiosament des de les poltrones del poder: la del Colom italià. La manipulació ha sobreviscut fins avui.

Jo, en un començament, estava convençut que, restituint a En Colom la catalanitat segrestada n'hi hauria ben bé prou i podria donar el cas per tancat. No era l'únic que treballava en aquesta direcció. En Pere Català i Roca, En Caius Parellada i En Josep Maria Castellnou també investigaven i publicaven amb idèntics continguts. Els seus llibres van passar de seguida a nodrir la meva visió del món colombí –la meva percepció de la catalanitat del Descobridor–, que als anys trenta En Francesc Carreras i Valls, seguint també la petja de l'Ulloa, ja havia profusament documentat. Tot anava sumant. Es tractava de canviar el Colombo genovès pel Colom català i tot hauria pres un sentit definitiu. Així de fàcil i així de senzill.

M'enganyava. Va ser aleshores quan vaig conèixer la Teresa Baqué, una mestressa de casa amb un do especial i únic: la investigació històrica. La Teresa, també a la recerca de proves que ens ajudessin a demostrar la catalanitat d'En Colom, i anant a l'encalç dels Colom de Barcelona, havia detectat que aquesta família va intervenir a la Guerra Civil catalana del segle XV al costat de la Generalitat i contra el rei Joan II. La guerra va durar del 1462 al 1472. Durant el conflicte, els Colom barcelonins havien servit els reis Enric I, Pere el Conestable i Renat d'Anjou. I com que es donava el cas simptomàtic que En Cristòfor Colom, en un fragment d'una carta als reis, datada al gener del 1495, ens innovava que havia servit també "el rei Reiner", quan aquest, precisament i justament, era rei de Catalunya, des de l'Ulloa, tots els entesos catalans que he consultat, han identificat aquest Colom militar amb el Joan Colom militar de Barcelona.

Però la Teresa Baqué va fer un pas endavant. Furgant en la documentació notarial, i seguint les traces d'En Martínez Ferrando, que als anys 30 havia publicat un parell de llibres sobre el rei Pere de Portugal, i que havia exhumat, entre els soldats i familiars que l'acompanyaven, una llista importantíssima de personatges cognomenats Yañez, Ianes, Anyes o Eanes, la Baqué va relacionar aquests Yañez o Anes que es trobaven a Catalunya, al costat dels Colom, amb els Yañez o Anes que, més endavant, trobaríem a Amèrica al costat també d'En Colom. I encara, en un acte d'obertura intel·lectual sense precedents, va establir que, si els Yañez eren a Catalunya, En Colom no els podia haver anat a cercar al Palos andalusí, sinó al Pals català: a l'Empordà. I aportava els documents pertinents per demostrar-ho sense cap mena d'hesitació mental, entre els quals hi havia la famosa carta dels Consellers de Barcelona, del 1477, que la Núria Coll havia fet pública al 1950, on es queixaven al príncep Ferran que el port de la ciutat havia sofert un atac corsari. Al text s'hi llegeix amb totes les lletres que En "Vicens Anes Pinson de la vila de Pals" era un dels atacants.

Em va costar acceptar de primer antuvi que no es tractava de cap broma, de cap joc de prestidigitació lèxica. No era casual que si els Anes o Ianyes havien vingut a Catalunya, amb la cort del rei Pere, i havien lluitat al mateix bàndol que En Colom, aquest els anés a cercar a Pals, majorment, perquè el pare Cases també explicita a la Història de les Índies que en aquesta vila precisa hi havia homes de mar experimentats i En Colom "ja hi tenia, entre ells, alguns amics i coneguts". Conseqüentment, si el Descobridor, quan entra a Espanya per primera vegada, segons la història oficial, al 1485, ja hi té vells amics, i aquests són els Ianyes, és que En Colom només podia haver anat a Pals, on ara sabem que, des de l'època de la sublevació de la Generalitat contra Joan II, hi tenia els Ianyes entre els vells amics i coneguts, perquè aquests eren aquí des del 1466.

Les tenebres del passat s'anaven lentament dissipant. A poc a poc anàvem posant les noves dades a lloc. I la història que n'apareixia era molt diferent a la que ens havien inoculat durant segles. Ara teníem, doncs, que els famosos Ianyes-Pinçon eren a Catalunya, a l'Empordà i a Pals, on En Colom els va anar a cercar per organitzar el viatge de descoberta. I ara també sabíem que si els mariners que s'hi van enrolar havien de ser majoritàriament de Pals, l'expedició no podia ser pas ni andalusa ni castellana. La història oficial ens diu, encara, que els diners per a l'empresa d'aquell primer viatge els va posar En Lluís de Santàngel, que era l'escrivà de racions de la Corona d'Aragó; que les Capitulacions entre En Colom i el rei, les va signar un altre català: En Joan de Coloma i van ser guardades a l'Arxiu Reial de Barcelona; que el Legat Apostòlic nomenat pel Papa per a les terres del Nou Món era el Pare Bernat Boïl. També sap tothom que, en tornant de les Índies, En Colom va escriure una carta detalladíssima del viatge i la va trametre al rei, a En Lluís de Santàngel i a En Gabriel Sanxis, Tresorer de la Corona. I avui dia ja ningú no pot obviar que el Descobridor va ser rebut multitudinàriament a Barcelona per celebrar que havien trobat un Nou Món. Tot s'havia cuinat aquí i la Cancelleria catalana n'havia estat l'única impulsora. I ara Barcelona celebrava la gran gesta, amb la gent bolcada als carrers i una rebuda oficial inesborrable.

L'Ulloa ho explica molt bé als seus llibres. Detalla tots aquests moviments i tots aquests fets amb una minuciositat escruixidora. Fins i tot innovava, a més a més, que el títol de virrei que els monarques havien atorgat a En Colom era un títol català, inexistent a Castella, encara que els documents fessin referència als "virreis castellans". Per ell, doncs, "aquests documents es refereixen solament a Castella quan atorguen a Cristòfor Colom els títols i les prerrogatives d'almirall i de virrei. Però aquí hi ha un detall molt important: en fer al·lusió als virreis de Castella, les Lletres reials esmentades cometien un error maliciós i deslleial. La dignitat de virrei era sobretot catalana, no castellana. Precisament, en aquesta demanda de vicereialesa, cosa insòlita a Castella, en l'exigència que hi va posar Colom i amb la resistència amb què hi responia Ferran, jo hi veig un dels indicis més clars i més nets de la qualitat catalana del gran navegant". I s'aturava aquí. Per l'Ulloa, que els reis atorguessin a En Colom un títol català, només pressuposava que En Colom era català. Imbuït com estava de tota la sonsònia i tot el podrimener historiogràfic espanyol, que feia Castella la gran protagonista de tota la gesta americana, i sense una formació profunda sobre la censura i la seva implicació política en la reelaboració del relat històric, no va poder passar d'aquí. Ho va descriure tot, ho va comprendre tot. Fins i tot va escriure que, "atès que En Colom no era un juriconsult ni un lletrat, se l'enganyà, fent-li creure que pactava amb les dues Corones [la catalana i la castellana], quan en realitat resultaria que només fou amb una": la de Castella. Ho va intuir tot. Ho va veure tot, sí. Però només ho va poder aprofitar per demostrar que En Colom no podia ser genovès.

Jo, llavors, que ja estava treballant en profunditat en tots aquells aspectes que gravitaven sobre l'ocultació premeditada del port de Pals i les conseqüències que això comportava en l'assumpció de la participació directa dels catalans i Catalunya en el primer viatge colombí, que havia exhumat la legislació censora que afectava el control d'impremtes i havia publicat diversos articles sobre aquesta realitat i de com aquests censors reials havien manipulat la realitat, ja m'havia fet a la idea que si hi havia hagut un regne peninsular exclòs dels assumptes americans, en aquells primers anys de descobriments i conquestes, aquest havia estat el de Castella. Els censors ho havien reescripturat. Ho havien tergiversat. Havien esborrat el context català i l'havien traslladat a Castella, com també llavors ja feien amb les obres literàries catalanes. Però n'havia quedat un cúmul excessiu de rastres que ho delatava. Eren allà, a la vista de qualsevol lector, de qualsevol investigador sense prejudicis, de mirada neta, exempt d'apriorismes esterilitzadors. Recollint-los un a un, de mica en mica, no només havia arribat a la conclusió que En Colom era català, sinó que la descoberta d'Amèrica també havia estat una gesta cent per cent catalana. En tornant dels Estats Units, al maig del 1990, em vaig proposar demostrar-ho per la via documental.

De mica en mica anaven apareixent els rastres. Ara aquí, ara allà, els autors catalans dels segles XVI, XVII i XVIII en parlaven amb tota normalitat. Ja el rei Catòlic, al testament, havia deixat tots els seus dominis catalans a la seva filla Joana, incloent-hi "la part a Nós pertanyent de les Índies del Mar Oceà". Cosa inaudita de deixar en herència si el rei Ferran no hagués tingut una part de les terres del nou continent i la seva reial cancelleria no s'ho hagués cregut.

També En Cristòfor Despuig, en escriure vers el 1557 els seus Col·loquis de la Insigne Ciutat de Tortosa, afirmava que la descoberta d'Amèrica, que va impulsar En Colom "ab pròspera fortuna del mateix rey don Fernando de Aragó, per manament y ordre del qual se comensà, se ha de atribuir no gens a castellans". És evident, doncs, i entra pels ulls, sense cap enrevessament mental, que si la descoberta d'Amèrica no s'havia d'atribuir als castellans i, d'altra banda, el rei Ferran, en tant que rei i monarca exclusiu de tots els estats de la Nació catalana, deixava a la seva filla Joana, la part que li pertocava de les Índies, és que les terres d'Amèrica havien d'haver estat sotmeses, en algun moment de la història, als reis catalans i a la Nació catalana.

La corroboració venia donada pel parer de l'Andreu Bosch, que, al 1628, havia editat a Perpinyà el seu Sumari. Aquí, hi escrivia: "No saben tots quan gran part tenen los de Cathalunya, Rossello y Cerdanya a la gloria y blaso de la primera Conquista i descobriment del nou Orbe, è Indies Occidentals".

I així, cercant informació als llibres dels nostres historiadors oblidats del tot, anant de biblioteca en biblioteca, d'arxiu en arxiu, furgant a les llibreries de vell, resseguint manuscrits i tota mena de documentació sobre aquest període esborrat de la nostra història, de cop i volta, en un moment imprecís de l'any 1993, vaig entrar a casa del meu amic Ramon Salomó, a Arenys de Mar. Hi havia entrat un munt de còps. Però, aquell dia precis, davant meu, allà sobre un prestatge, just a l'alçada dels ulls, em va cridar enormement l'atenció el lloc d'una col·lecció de llibres. M'hi vaig fixar bé. Es tractava de dotze volums: la *Historia Universal Daimon*, que l'Antoni Salomó, el pare d'En Ramon, havia comprat uns anys enrere. I el que tenien de frapant és que el lloc de cada llibre venia decorat amb el fragment d'un mapa antic amb tot d'escuts catalans dibuixats sobre les terres americanes. Tenia davant dels nassos el que havia estat cercant durant els darrers tres anys: una prova gràfica que confirmés d'una vegada per totes que el que deien els llibres sobre la descoberta catalana d'Amèrica no era un pur miratge. Però, els crèdits de la col·lecció no donaven cap referència de l'atles en qüestió. Finalment havia trobat el mapamundi que exemplificava amb transparència total el que jo defensava i ara no ho podia citar enlloc, perquè no sabia de quin mapa concret es tractava.

La tasca, doncs, a partir d'ara, va ser la d'escrutar un a un tots els llibres de cosmografia que m'anessin caient a les

mans. Calia trobar el mapa sencer i fer-ne una mena de símbol de la descoberta i conquesta catalanes d'Amèrica. I mentre duia a terme aquesta comesa, la meua sorpresa anava creixent dia a dia, perquè cada vegada que obria un llibre relacionat amb la mar, amb la cosmografia o amb la ciència nàutica, apareixia un nou mapa d'Amèrica o del Pacífic, amb escuts catalans com a marca de possessió territorial. I fins i tot, apareixien gravats de les tres caravel·les o d'una caravel·la en concret, amb En Colom al damunt, o sola enmig del mar, amb banderoles catalanes o amb una o diverses veles pintades amb barres vermelles i grogues. Fins que finalment, el 16 de maig del 1995, fullejant el llibre de l'Agustín Remesal, *La Raya de Tordesillas*, entre la diversa documentació gràfica de l'apèndix, hi apareixia el mapa que cercava i ho feia degudament referenciat. Es tractava del Planisferi Nàutic d'En Domingo Teixeira, del 1573, i que es conservava a la Biblioteca Nacional de París. El vaig fotocopiar, ampliar i emmarcar. I durant una bona colla d'anys ha estat penjat a l'entrada de les cases successives on he anat vivint per a coneixement i il·lustració de tothom.

A partir d'aquí, només em va caldre estirar el fil i tot va anar venint sol, sense esforç. Hi havia banderes catalanes a les terres americanes als mapes d'En Cantino, del 1502; d'En Bernardo Silvanus, del 1511; a l'atribuït a En Pero Reinell, del 1518, i conegut com a Carta Kunstmann; d'En Lopo Homem, del 1519, dit també Atlas Miller; al d'En Nicolas Desliens, del 1541; al d'En Guillaume Brouscon, del 1543; a la Carta Atlàntica, d'un anònim portuguès del 1550; al d'En Guillaume Le Testu, del 1556; d'En Fernão Vaz Dourado, del 1568; als Planisferis portuguesos anònims del 1585 i del 1590. Al d'En Joan Vespucci o Despuig, per exemple, del 1526, i al de l'Andreas Homem, del 1559, hi ha l'escut imperial a l'angle esquerre superior, amb les armes catalanes i napolitanes, la qual cosa indica que aquelles terres no eren adscrites únicament a Castella, sinó a la monarquia hispànica. I el mateix passava amb el mapa d'En Pierre de Vaulx, del 1613, on l'escut imperial era ben bé al capdamunt del continent sudamericà.

Resultava ofensiu, de tant evident com era, que, segons el parer de cosmògrafs francesos, italians i portuguesos, Catalunya no havia estat exclosa de la conquesta americana. Ben altrament: alguns mapamundis deixaven palès de forma incontestable que les noves terres trobades a l'Atlàntic havien de pertànyer a l'Estat Català, per tal com l'escut de les barres catalanes era estampat arreu del nou continent com a marca de possessió territorial.

Il·lusionat amb totes aquestes troballes, vaig agafar el mapa d'En Teixeira, perquè era el més categòric i il·lustratiu de tots, i vaig demanar hora als dos heraldistes que jo considerava, en aquells moments, els més ben preparats: l'Armand de Fluvià i En Francesc Ferrer i Vives. Ens vam trobar, primer amb l'un i després amb l'altre, i els vaig exposar la possibilitat que aquells escuts fossin catalans. Cap d'ells no es va veure amb cor d'assegurar-ho, perquè les barres –deien– ara eren verticals, ara horitzontals i ara en diagonal i el nombre també oscil·lava entre tres i cinc.

Això em va obligar a fer una recerca exhaustiva en la simbologia catalana medieval d'abans del 1492 per veure si entre les diverses formes que els catalans tenien d'autorepresentar els seus soldats, les seves naus, els seus escuts, els seus castells, les seves monedes, les seves institucions, els seus béns i els seus territoris, hi podia trobar escuts i banderes idèntics. I així, efectivament, va ser. Vaig trobar desenes de desenes d'exemples on el senyal nacional de Catalunya es corresponia amb un o altre dels escuts d'aquell planisferi. Però la meua sorpresa més ingent va ser adonar-me que, des del segle XIII, algunes representacions de la bandera i l'escut de Catalunya eren idèntiques a l'actual bandera espanyola. Idèntiques. I iguals, també, en d'altres ocasions, a la bandera de la marina mercant de cinc bandes: tres de grogues i dues de vermelles. Llavors, tot es va clarificar de cop: la bandera espanyola actual era la bandera catalana. I això permetia segellar ara del tot, amb més contundència, l'apropiació del passat català per Castella. Catalunya havia construït Espanya. Amb la unió de regnes, amb la filosofia política de la federació, amb els virregnats, amb les possessions a Itàlia, amb els papes catalans, amb les conquestes navals a la Mediterrània, a l'Atlàntic i al Pacífic, amb la infanteria i la marineria, amb la ciència nàutica, amb les armes militars, amb la cosmografia, amb el comerç, amb la unitat monetària. I ara era més rutilant i evident que mai que també ho havia fet amb els seus símbols, que, com era natural, havia anat expandint arreu: les banderes i els escuts. Que tant podien ser de dos, tres, quatre o més pals. I tant els trobava en diagonal, com en vertical, com horitzontalment. A Catalunya, a la Mediterrània i a Amèrica.

I ara, doncs, també es podia afirmar amb veu ben alta que el mapamundi d'En Domingo Teixeira era la manifestació plàstica més preciosa, més contundent i més inconfusible que el Nou Món havia estat descobert, conquerit i poblat per catalans. I posat pel Papa Alexandre VI sota l'administració catalana, encara que els textos adulterats poguessin insinuar tot al contrari. Ara tots aquells mapes, farcits d'escuts catalans fins a l'extenuació, ho revelaven obertament i ho esbombaven novament als quatre vents del món.

Però no només això: com he dit, mentre cercava els mapes, van anar apareixent tot ple de naus d'aquells primers navegants, o directament d'En Colom, en gravats i pintures, on hi llueïen ben nítidament les banderes catalanes.

Així s'esdevenia, també per sorpresa meua, a les múltiples edicions de la Lletra d'En Colom. A l'estampada a Basilea, sense data, però possiblement del 1493, i adreçada només al rei Ferran, hi ha el gravat d'una nau arribant al Nou Món,

amb una banderola a popa amb tres barres en diagonal; hi ha també el gravat de la nau d'En Colom, amb un escut català bibarrat a proa i una bandera bibarrada que oneja a la fortalesa d'on salpa la nau; hi ha també dues banderoles catalanes a la primera ciutadella que es construeix a l'illa Espanyola; i, finalment, el rei Ferran apareix en un darrer gravat amb els escuts de Castella i de Granada i amb la bandera de la Creu de Sant Jordi, en tant que símbol inequívoc de la Nació Catalana. L'absència de la reina de Castella, tant en el text com en la imatgeria, ens demostra que el pes de l'empresa va recaure de tot en totes sobre la persona del rei. Per això mateix, la capçalera de la segona edició de Basilea, del 1494, l'obra exposa de forma preeminent i clara que la carta va adreçada "A llaor del Sereníssim Ferran, rei de les Espanyes, de la Bètica, setge, victòria i triomf del regne de Granada, i de les Illes del mar Índic novament descobertes". És a dir, que a la mateixa època dels fets, ja es designava Ferran com a rei de les Índies. I encara que el text no ho plasmés explícitament, el monarca era sobretot rei de les noves terres descobertes en tant que rei de la Corona d'Aragó. En tant que Senyor de la Nació Catalana. D'aquí tots els escuts catalans i d'aquí totes les banderes catalanes a les naus i a les fortaleses.

Per acabar-ho de reblar, les banderes catalanes a les 3 caravel·les d'En Colom i a moltíssimes naus dels primers expedicionaris transoceànics també apareixien a l'obra ingent d'En Theodor de Bry, *Americae*, editada en diverses parts a les darreries del segle XVI, on, a més a més, es pot veure perfectament com els mariners també van cofats amb barretina. Banderes catalanes a les naus de l'armada amb què En Cortès desembarca a Veracruz o a les tropes que conquereixen Mèxic es fan manifestes al Còdex Duran, i encara amb més precisió a les pintures setcentistes dels Episodis de la Conquesta de Mèxic, atribuïdes a En Miguel González, i que es conserven al Museu de les Belles Arts de Buenos Aires.

Amb tot això en ment, i tot això fotografiat, i passat a diapositiva, vaig dedicar-me una bona colla d'anys a fer conferències i publicar articles sobre la descoberta catalana d'Amèrica i sobre la transcendència de les banderes catalanes en la presa de possessió i conquesta de les terres americanes, perquè, fins i tot, algun cronista ens explicita que la bandera dels conqueridors duia una creu vermella al mig. I si els conqueridors anaven amb una ensenya amb creu vermella és que indefectiblement anaven amb l'ensenya de Catalunya: la creu de Sant Jordi. Llavors quan el pare Cases narra que En Colom, en el moment de trepitjar per primera vegada el continent americà, "tragué la bandera reial i els dos capitans sengles banderes de la creu verda, que l'Almirall portava a totes les naus per senyal i divisa", és que som davant d'una nova desnaturalització censora: el canvi del color de la creu. Una creu verda no té cap sentit nacional ni polític. El sentit seria ple si fos vermella. Però llavors resultaria massa evident que l'empresa la realitzava Catalunya. Vaig començar-me a adonar que els colors també s'havien de canviar per continuar donant més versemblança al muntatge fantasiós d'una descoberta i conquesta castellanès.

I era cert: els colors es canviaven sense fer ni un escarafall. Com si fos la cosa més natural del món. El verd substituïa el vermell a la creu de Sant Jordi que trobàvem al nou continent. En una còpia de l'Atlas Català d'En Cresques també s'hi observa com en diverses banderes catalanes el groc hi ha estat substituït pel blau. I aquell gravat d'En De Bry, amb les tres caravel·les ornades amb sengles banderes catalanes, ara es podia observar com a la primera d'elles, la bandera catalana havia estat canviada per la creu de Sant Andreu. I encara, en un gravat d'En Bouttats, del 1727, que reproduïa el mateix dibuix de l'obra d'En De Bry, hom ja hi havia fet un pas més endavant: la bandera catalana de la segona caravel·la s'havia enfosquit i la de la primera havia estat descaradament substituïda per una bandera blanca amb l'escut de Castella al mig. Per no parlar de moltíssims altres mapes d'Amèrica, amb les banderes catalanes camuflades amb els colors més inesperats.

Quan vaig publicar el meu primer llibre sobre aquest particular, al 1998, la Brevíssima Relació de la Destrucció de la Història. La falsificació de la descoberta catalana d'Amèrica, a càrrec d'Els Llibres del Set-ciències, d'Arenys de Mar, el vaig acompanyar amb material d'aquest, perquè hi vaig encabir un capítol que parlava precisament dels nostres símbols nacionals i com eren presents al Nou Món al temps de la primera descoberta i conquesta subsegüent.

I vaig il·lustrar la portada amb el fragment americà del planisferi d'En Domingo Teixeira, perquè el títol i el contingut del llibre anessin acompanyats del millor document gràfic que havia trobat fins aleshores i que testimoniava sense dir ni un mot el que jo feia anys que m'escarrassava a exposar. I el mateix vaig fer amb el segon llibre, *La Descoberta Catalana d'Amèrica*. Una reflexió sobre la manipulació de la Història, editat l'any següent del 1999, per Edicions Gargot, de Granollers, on vaig il·lustrar la portada amb el gravat d'En De Bry, amb les caravel·les colombines fent onejar banderes catalanes.

Al cap de poc vam crear la Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya i un cop al mes quedàvem per sopar amb la gent més propera, amics, investigadors i gent encuriosida, que acabava de llegir algun dels meus llibres o havia sentit parlar de les meves recerques i volia saber qui érem i què fèiem. En un d'aquests primers sopars, cap a començament del 2005, vaig conèixer l'Enric Guilot. Em va confessar que havia llegit un dels meus llibres –possiblement la Brevíssima–, i que havia quedat afectat per tot el tema de les banderes que hi havia trobat. Em va dir que, a primer cop d'ull, tot allò li

semblava delirant, surrealista; però, que va voler assegurar-se'n per ell mateix. Amb aquest fi s'havia llançat a investigar-ho i la seva sorpresa havia estat majúscula: no es tractava de cap innocentada. Tot el que jo assenyalava, descrivia i publicava, ell ho havia trobat encara més augmentat. I més ho augmentaria en els anys subsegüents. Però anem a pams. La nostra trobada va donar fruit immediat. Aquell mateix novembre del 2005 ja presentava la seva primera ponència al 5è Simposi sobre la Descoberta Catalana d'Amèrica, a Arenys de Munt. El títol, ben expressiu: "La senyera a Amèrica en els mapes, gravats i pintures dels segles XV al XVIII". A partir d'aquí, En Guillot no ha deixat d'investigar, de cercar, de trobar i, sobretot, de pensar i repensar tot el que li anava caient a les mans. No ha parat de treballar. I així, any rere any, ha enriquit els nostres simposis amb noves i renovades ponències. El 2006 en va presentar una altra en la mateixa línia: "Intentant esborrar l'empremta catalana a Amèrica. La falsificació iconogràfica en els mapes i portolans dels segles XVI i XVII". El 2007 hi insistia: "L'imperi català de Carles I en la iconografia del segle XVI". "El Lleó del Regne de Lleó als mapes del Nou Món" i "Les Columnes d'Hèrcules i Amèrica" són els títols dels treballs que va presentar al 2008 i 2009, respectivament. I aquest darrer any del 2010 no ha volgut tampoc faltar a la cita del Simposi i ens ha regalat una nova ponència: "La bandera que portaven els exèrcits hispanyols durant la conquesta americana".

L'obra d'En Guillot es dreça per sobre segles de silenci i de silenciament com una flama encesa de pensament i raons. Els escuts i les banderes no parlen. Algú les ha de fer parlar. I per no repetir tots els tòpics apresos, totes les mentides inoculades amb precisió genocida, totes les banades que s'han arribat a escriure amb l'única finalitat de netejar-nos la ment de tot record verídic, En Guillot ha hagut de recórrer a la lògica, a la raó, a la subtilitat dialèctica, al pensament vivificador. Jo estic convençudíssim que sense pensament no hi ha història. Hi ha fe. Sense pensament la documentació esdevé una estètica, un recurs intel·lectual buit. Sense pensament, les dades són utilitzades com a mera arma de poder: de poder personal, de poder social, de poder nacional. Sense pensament, el nostre passat és una resta arqueològica més. Un decorat que s'alça i s'abaixa a gust dels nostres dominadors i de la nostra vanitat personal. Sense pensament, la història es materialitza en fanatisme, befa, insult, difamació i totes les filigranes del ressentiment.

Calia, doncs, pensar i repensar per què apareixien tots aquells escuts i totes aquelles banderes catalanes a Amèrica i al Pacífic. I per què, tan sovint, els colors hi eren intercanviats o tapats. I els arguments, mentre els nostres historiadors van dormint a la palla d'una ignorància tan forçada com volguda, han estat el primer i únic deure d'En Guillot. O pensar o morir. Pensar és també la manera més digna de sobreviure. De sobreviure's. Sí, voldria que quedés ben clar: mentre els entesos i els doctors van repetint des de llurs poltrones acadèmiques que els catalans no hem tingut res a veure amb la descoberta i conquesta d'Amèrica i que totes aquelles banderes vermelles i grogues no tenen absolutament cap relació amb les banderes catalanes –que, per si algú encara no se n'havia adonat, també són grogues i vermelles–, l'Enric Guillot ha esdevingut amb el seu esforç, la seva tenacitat i la seva brillantor, el màxim expert actual en la història gràfica de la descoberta catalana del món. De l'expansió nàutica catalana per les mars i les terres del planeta. Aquest llibre n'és la mostra més evident.

Arribar fins aquí, tanmateix, no ha sigut gens fàcil. La història de l'edició d'aquest llibre requeria un llibre a part. Dificultats, renúncies, dimissions, desànim, desesperació. Massa traves afegides per a un home sol. M'escrivia un dia En Guillot, un cop vist que l'obra ja és a punt de sortir al carrer, que "durant el llarg procés d'edició d'aquest llibre, al voltant de 3 anys, he estat molt a prop de tirar la tovallola i renunciar-ne a la publicació. Però, just quan realment pensava enviar-ho tot a rodar, quan el meu orgull em vencia, vaig pensar que els catalans tenien el mateix dret que jo a sentir-se orgullosos de ser catalans, com a mínim tal i com jo me'n sento cada vegada que trobo una nova imatge. Llavors, vaig pensar que aquesta no era la meua història, que aquesta no és propietat dels qui investiguem la revisió històrica, sinó que és la història d'un poble que mereix retrobar-se a si mateix, i a qui cal retornar allò que li van robar. I al decidir continuar –i ara que el llibre és a prop de ser publicat–, espero haver convertit la negativitat del meu orgull personal, en l'orgull positiu de tots aquells que estimen Catalunya".

Exacte. Es tracta precisament d'això. Els investigadors fem exactament això: un servei a la col·lectivitat, al país. La consciència de poble, de passat, de grandesa històrica; la consciència de compartir les peces perdudes i retrobades d'aquesta nostra història sempre ha d'estar per sobre de la nòmina, la poltrona i la vanitat personal. Ara ens adonarem irremissiblement com segles de ceguesa intel·lectual, de ganduleria mental, de cofoisme irreductible, són esvaïts d'una esbufegada per la tasca d'un home senzill, humil, anònim, però amb una capacitat de treball impagable, una audàcia visual única i una voluntat desmesurada per restaurar-nos el nom de cada cosa. De cada mapa, de cada bandera, de cada port, de cada terra on hi va haver catalans. On els catalans vam arribar i vam deixar alguna traça de vida, de civilització. I tant! En Guillot ha fet el que calia fer: guillotinar. Guillotinar el cordó umbilical que encara ens lliga a la gran placenta de la ceguesa i de la mentida impalpable, genètica, real.

Ha guillotinat tots els ressorts de l'enganyifa en matèria cartogràfica i històrica per retornar-nos el lliure accés a la plenitud del passat. Sense pors, sense prejudicis, sense autoimmolacions. Només amb un llibre. Amb un sol llibre. Amb aquest llibre. Ara només et cal obrir els ulls –i la ment– i mirar.

Jordi Bilbeny

El Barracar, Arenys de Munt,
Desembre del 2010